

SISEMINISTEERIUM

Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020

SISEMINISTEERIUM

Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020

SISEMINISTEERIUM

Kujundus: Sigrimigri OÜ

EESSÕNA

Kogu kaasaegsele maailmale on omane inimeste ja aktiivsema majandustegevuse koondumine suurematesse keskustesse. See aga seab osa piirkondi eelisseisundisse ja esitab keskustest kaugemal paiknevatele ja hõreasustusega piirkondadele väljakutse tagada kättesaadavad avalikud teenused ja inimeste rahulolu ka seal, kus napib nii inimesi kui vahendeid. Eesti peab olema hea ja mitmekesiseid valikuid pakuv paik elamiseks igas linnas ja külas. See on suurt ühist pingutust nõudev ülesanne, mida saab lahendada targa regionaalpoliitika abil.

Igas tükikeses Eestist on palju potentsiaali ja midagi just sellele tükikesele iseloomulikku. Tasa-kaalustatud regionaalarenguni jõudmiseks aitame parimal moel ära kasutada vastava regiooni eripärasid ja võimalusi ning tegeleme kõikide piirkondade peamiste kitsaskohtade lahendamisega. Nagu mujal maailmas, nii oleme ka Eestis jõudnud arusaamiseni, et edasiviiv regionaalpoliitika peab keskenduma kõigi piirkondade arendamisele ja nende paremale omavahelisele koostööle, mitte üksnes mahajäänute järeleaitamisele. Nii saame kokkuvõttes panustada jõulisemalt kogu riigi majanduskasvu ja heaolusse. Et siin edukas olla, peab riigi regionaalpoliitika elluviimine olema laiapõhjaline. See peab olema südameasjaks kõigile ministriumidele ja teistele regionaalset arengut kujundavatele osapooltele. Nendest põhimõtetest lähtuvalt ongi koostatud 2014. aasta kevadel valitsuses heaks kiidetud „Eesti regionaalarengu strateegia aastateks 2014–2020“.

Jõudu meile kõigile hea eluolu loomisel igas Eesti paigas!

Hanno Pevkur
siseminister

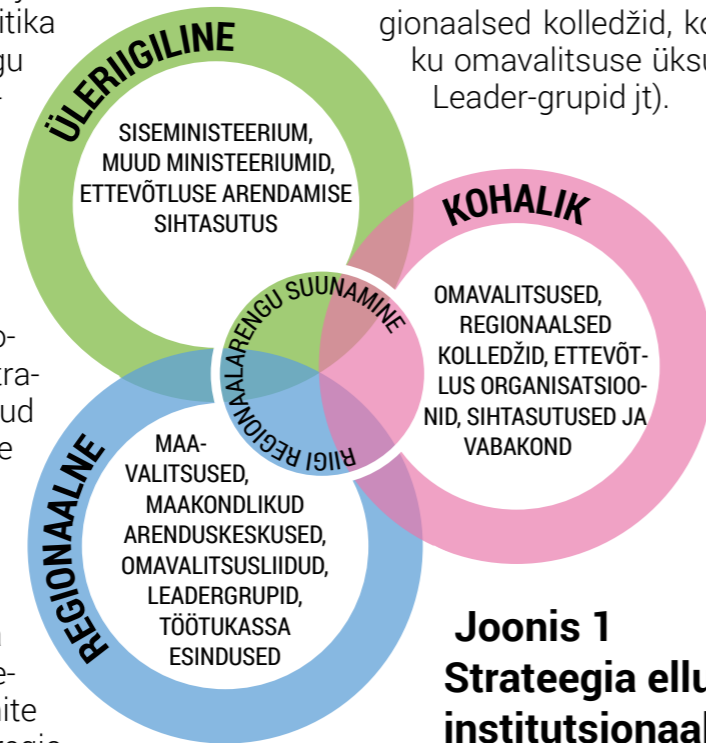
SISSEJUHATUS

Vabariigi Valitsus kiitis 2014. aasta 20. märtsil heaks „**Eesti regionaalarengu strateegia aastateks 2014–2020**“ (edaspidi ka strateegia). Strateegia seab riigi regionaalarengu suunamiseks tervikliku raamistiku, selle põhialused, eesmärgid ja tegevusplaani aastateks 2014–2020.

Strateegia kaudu soovib Vabariigi Valitsus ühtlustada Eesti piirkondlikku arengut viisil, kus iga piirkond panustaks oma eripärale ja tugevustele toetudes Eesti terviku arengusse ning kus inimestel oleks kõikjal ligipääs töökohtadele ja teenustele ning muudele igapäevaelus vajalikele hüvedele. Riigi regionaalpoliitika peab toetama regionaalarengu tasakaalustumist, mis tugineb kõigi Eesti piirkondade arengueelduste targale ära kasutamisele ja mitmekesuselise asustussüsteemi ühtlasemale arengule.

Kuna regionaalpoliitika on horisontaalne valdkond, on strateegia ettevalmistamisel olnud väga oluline lähtekoht, et see peab olema kogu valitsuse ühtne tegevusplan. Seejärel seab strateegia ka ühtsed põhimõtted regionaalarengu suunamisele ja sätestab peale Siseministri ka teiste ministriumite tegevused, mille täitmine on regio-

naalpoliitika eesmärkide saavutamiseks vajalik. Ehkki regionaalarengu strateegia on ennekõike riikliku tasandi poliitikadokument, on strateegia elluviimisel väga olulised osalised ka regionaalse tasandi partnerid (maavalitsused, maakondlikud arenduskeskused, ülikoolide regionaalsed kolledžid, kohaliku omavalitsuse üksused, Leader-grupid jt).

Joonis 1
Strateegia elluviimise
institutsionaalne
korraldus

LÄHTEOLUKORD EESTI REGIONAALARENGUS

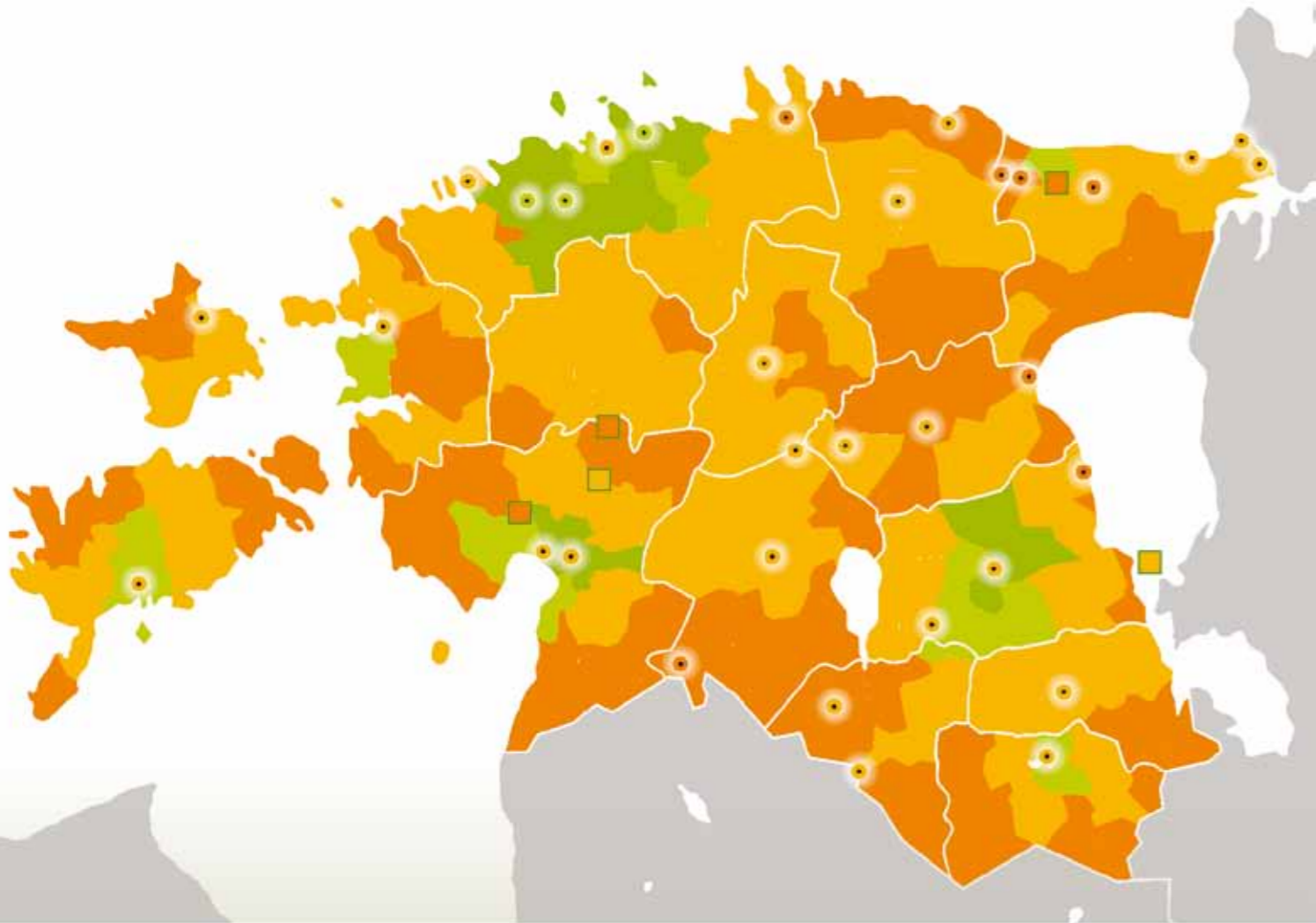
Strateegia Eesti regionaalarengu suunamiseks lähtub otseselt praegusest olukorrast ja väljakutsetest riigi regionaalarengus. Strateegia lähteolukorra analüüsist joonistuvad välja mitmed arengud, mis praegu Eesti piirkondliku arengu võimalusi üsna jõuliselt kujundavad.

Esiteks on Eestis sotsiaal-majandusliku arengu olukorras võrdlemisi suured riigisisised piirkondadevahelised erinevused, eriti Eesti väiksust arvestades. Selle taustal on kohaliku omavalitsuse üksuste suutlikkus teha avalikke investeeringuid teiste arenenud riikidega võrreldes tagasihoidlik ja erinevus keskvalitsuse tasandil tehtavate avalike investeeringute osatähtsusega suureneb. Nendes tingimustes on ka riiklikul regionaalpoliitikal paratamatult kaalukam roll ühtlasema regionaalarengu saavutamisel.

■ Rahvastik ja majandustegevus koonduvad eeskätt suurematesse linnapiirkondadesse, see nõrgestab muude piirkondade arenguvõimet. Samas on linnaliste piirkondade majanduslik ja sotsiaalne areng oluline riigi tervikliku konkurentsivõime seisukohast – rahvusvahelises konkurentsivõime jäädav linnad ikkagi peamisteks majanduskasvu allikateks. Sellega kaasnevad aga mitmed väljakutsed regionaalpoliitikale:

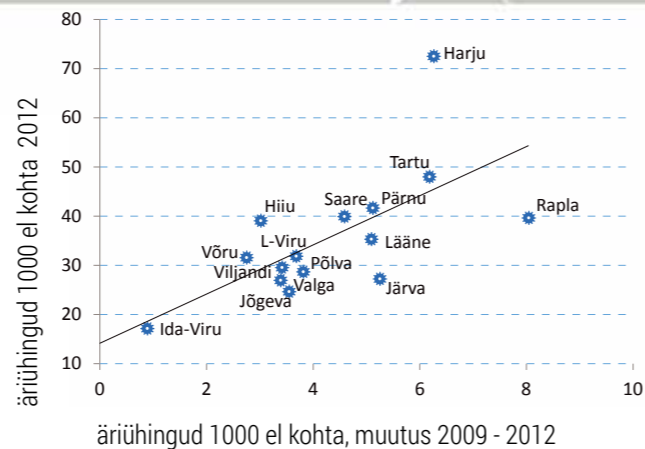
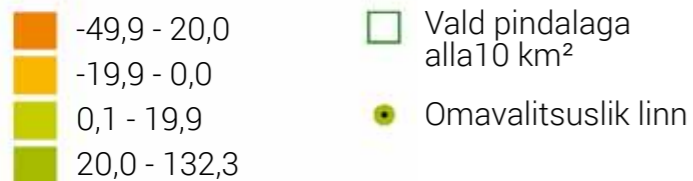
- *Kuidas arendada linnapiirkondi suurema rahvusvahelise konkurentsivõime saavutamiseks, tegemata seda teiste Eesti piirkondade arengu arvelt?*

Joonis 2 Rahvaarvu muutus (%)
31.03 2000 - 31.12 2011

Allikas: Rahva- ja eluruumide loendus, 2011

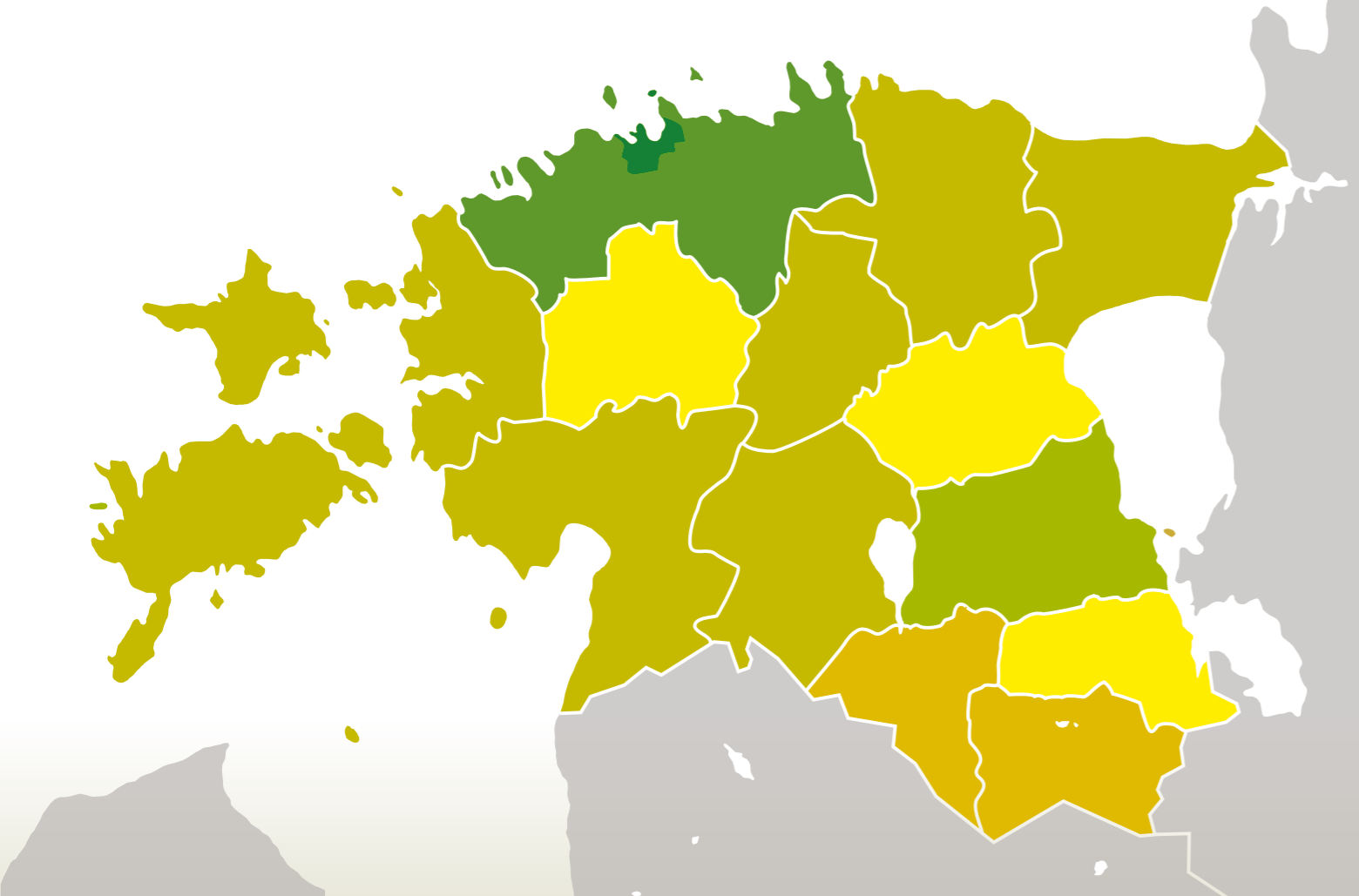

- Kuidas kasutada linnapiirkondade arengudünaamikat paremini ära teiste piirkondade arenguks?
- Kuidas ohjeldada ülemäärast valglinnastumist, tagades kasvavas linnapiirkonnas hea elukeskkonna ja vajalikud teenused?

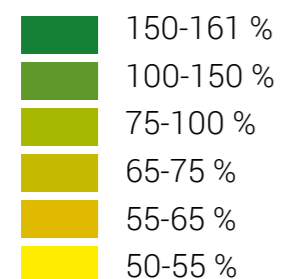
■ **Väljaspool Tallinna ja Tartu linnapiirkondi paiknevate toimepiirkondade ressursse ja arenguvõimalusi kasutatakse majanduskasvuks tagasihoidlikumalt.** Seda näitavad SKT ja tootlikuse suured regionaalsed erinevused,

viimastel aastatel on need mõnevõrra siiski ühtlustunud. Teisalt on sealsete toimepiirkondade tööealisel elanikkonnal seetõttu ka väiksemad võimalused majanduskasvu ja heaolu loomisel osaleda. Piirkondade majanduskasvu pikemaajalisi väljavaateid pärsib aga rahvastiku vananemisega kaasnev tööjõu vähenemine. Uut tööjõudu siseneb lähimal kümnendil tööturule vähem just väljapool Harju- ja Tartumaad. Suuremates linnapiirkondades on ka tööjõu hariduse ja oskuste tase kõrgem.

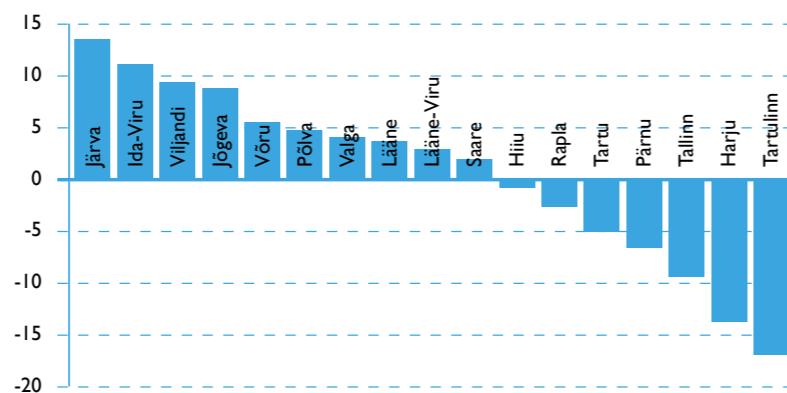

Joonis 3 Regionaalne SKP elaniku kohta võrreldes Eesti keskmisega

SKP/ el riigi keskmisest, muutus 2005-2012 (%)

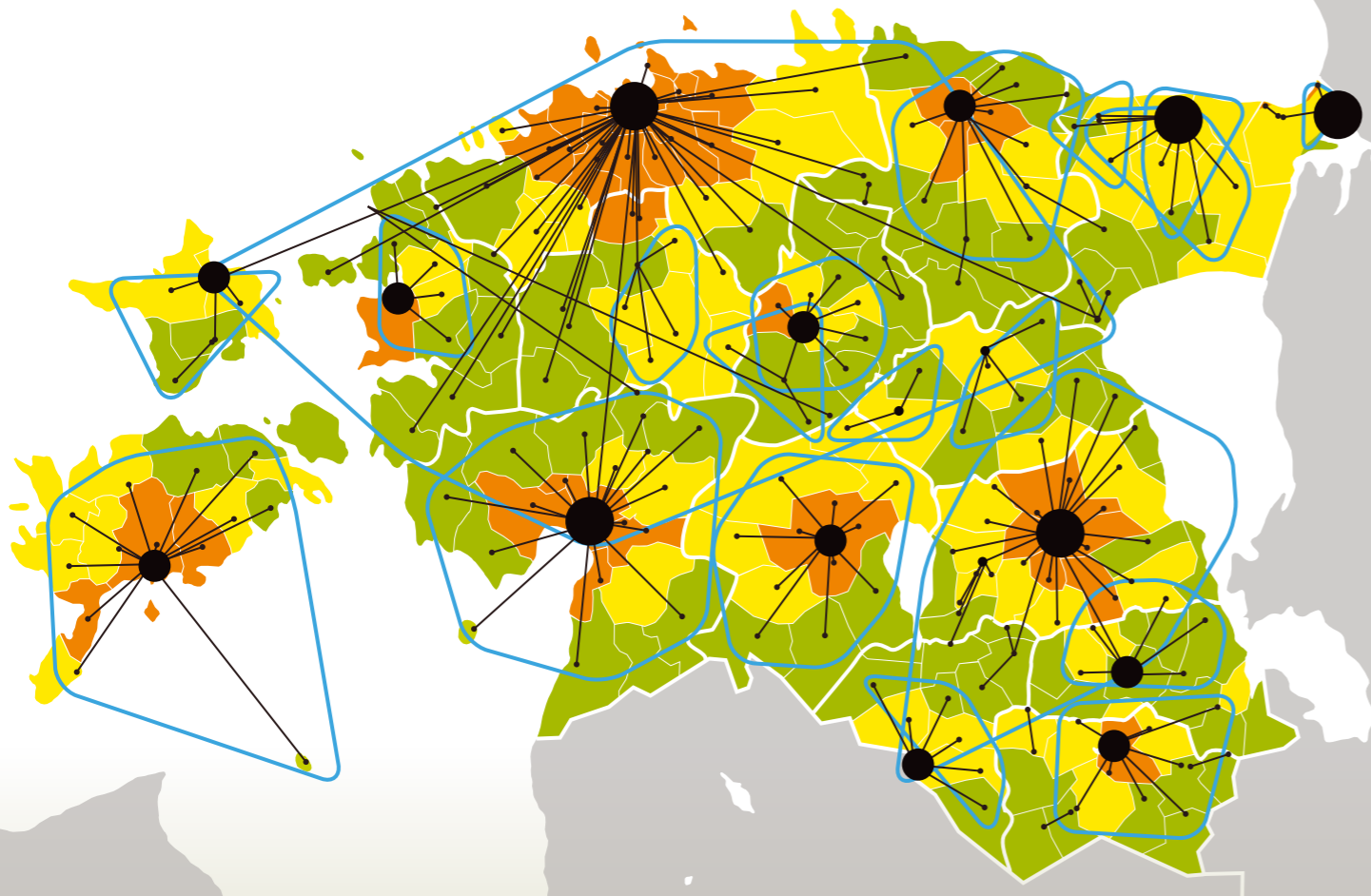

- **Mitmete väiksemate toimepiirkondade keskuste võime vedada oma tagamaa arengut on vähenenud.** Paljud Eesti väiksemad toimepiirkonnad³ on ajapikku nõrgenenud, mõned sattunud tugevalt Tallinna ja Tartu mõjusfääri. Põhjusteks on peamiselt atraktiivsete töökohtade nappus ja teenuste piiratus väiksemates keskustes ning sealsed nõrgad keskuste-tagamaa vahelised seosed. Sel moel ei suudeta kohalike inimesi piirkonna majandusarenguks piisavalt ära kasutada, vaid luuakse soodne pinnas väljarändeks
- **Hõreasustusega maapiirkondade muutuv arenguolukord nõuab uudseid lähenemisi.** Linnastumise taustal tuleb keskustest kaugemate maapiirkondade arengut suunata enamasti kiireneva rahvastiku vähenemise ja vananemise tingimustes. Samuti tuleb arvestada, et mobiilsus ja linnade tähtsus maaelanike igapäevaelus on seal töötamise, õppimise ja teenuste tarbimise tõttu oluliselt kasvanud. Enam kui 60% maa-asulates elavate hõivatute töökoht asub linnas.

³ Keskus-tagamaa süsteem, mis koosneb toimepiirkonna keskusest ja sellega funktsionaalselt seotud tagamaast, mille elanike jaoks see keskus on peamine igapäevase ja perioodilise liikumise sihtkoht (vt ka joonis lk 24.)

Maapiirkondade eluolu kujundab ümber ka kasvav hooajaline ränne, mille tagajärjeks on rahvastiku ajutine kasv suvekuudel ja muutused aastaringses teenuste nõudluses. Väga olulist rolli on mänginud ka drastilised muutused maapiirkondade põhitegevusalades (primaarsektori hõive u viiekordne vähenemine paarikümne aasta jooksul), seetõttu on uuteks väljakutseteks

Joonis 4 Praegused toimepiirkonnad, pendelränne ja keskuste mõjualad Eestis

(Regionaalne pendelände uuring (TÜ, 2010) põhjal)

Igapäevaselt toimepiirkonna keskustesse liikujate osatähtsus

kohapealse majandustegevuse mitmekesistamine, kohaliku koostöö ja kogukonna rakendamine töökohtade loomisel ja teenuste osutamisel ning heade ühendusvõimaluste loomine keskustega.

■ Piirkondlik ja kohalik arendustegevus saaks olla tõhusam.

Paranemisruumi olemasolu on mõistagi vajalik eeldus arenguks. Kohaliku omavalitsuse üksuste piirkondliku arendustegevuse võimekuse senised puudujäägid seisnevad näiteks järgnevas:

- ✓ omavalitsusüksuste suurus, arendusvõimekus ja investeerimissuutlikkus varieerub märkimisväärselt;
- ✓ omavahendid avalike investeringute tegemiseks on võrdlemisi piiratud;
- ✓ kohalikud arenguprioriteedid on olnud tihtipeale lühiajalised ja väheambitsioonikad;
- ✓ omavalitsusüksuste koostöö võimalusi piirkondlikus arendustegevuses ja avalike teenuste osutamisel ei ole piisavalt kasutatud;
- ✓ üle-euroopalistes piirkondliku arengukoostöö võrgustikes osalemist saab tõhusamalt ära kasutada (siiani on tihti puudusteks olnud tegevuste vähene strateegiline sihtitus ja koostööprojektides loodud teadmiste ja praktikate laiem levitamine Eestis).

■ **Riigi regionaalpoliitika korraldamisel on tõhustamisruumi.** Võrreldes paljude teiste riikidega on Eestis regionaalpoliitika riiklik rahastamine ja selle regionaalne sihistatus olnud pigem tagasihoidlik. Samuti on Eesti mitmete teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega võrreldes kasutanud regionaaltoetusi vähem ettevõtluse ja töökohtade loomiseks. Regionaalpoliitika tulemuslikkust on pärssinud territoriaalsuse ja regionaalarengu eesmärkide piiratud arvestamine erinevate valdkonnapolitikate elluviimisel. Riigi regionaalarengu toetusi on seni liiga vähe kasutatud komplekssete, eri arendustegevusi omavahel sidustavate ja suurema piirkondliku tervikmõjuga tegevuste elluviimiseks.

KESKSED PÕHIMÕTTED EESTI REGIONAALARENGU SUUNAMISEL

Selleks, et riigi regionaalpoliitika oleks tulemuslikum, peavad nii ministriumid kui muud riikliku, piirkondliku ja kohaliku tasandi institutsioonid oma regionaalse mõjuga tegevustes juhinduma järgmistest olulistest läbivatest põhimõtetest.

- **Riigivalitsemises ja regionaalpoliitika elluviimisel peab lähtuma lähimuse põhimõttest.** Kohalikku tasandit puudutavaid arendusotsuseid tehakse rohkem võimalikult madalal otstarbekal haldustasandil ja lähemal kodanikule. Piirkondlikus arendustegevuses tähtsustatakse enam kodanikkonna enda initsiatiivi, kuna just kohalikul tasandil tunnetatakse kõige paremini oma arenguvajadusi ja -võimalusi.
- **Peab arvestama halduspiirideüleste funktsionaalsete regioonidega.** Ouline on vähendada piiride takistavat mõju piirkondlikule arengule. Olemasolevad haldusüksuste piirid ei tohi takistada piirkondlikku arendustegevust ega teenuste osutamist. Piirkondliku arengu kavandamisel, elluviimisel ja toetamisel tuleb arvestada kogu toimepiirkonna vajadustega ning soosida toimepiirkondadesisest arenduskoostööd.
- **Tasakaalustada ruumilist arengut.** Riik peab toetama regionaalse arengu tasakaalustamist, mis tugineb mitmekesuselise asustussüsteemi ühtlasele arengule. Samas ei ole selleks vajalik kõikjal võrdsete võimaluste ja ühesuguse arenguseisundi loomine, vaid eeskätt mõne puuduva piirkondliku arengueelduse kompenseerimine muude eeliste võimendamise ja parema ligipääsu tagamine eri piirkondades pakutavatele võimalustele.
- **Keskuste ja tagamaa sidustatud arengu olulisus.** Regionaalpoliitika peab toetama keskuste ja keskuste-tagamaa sidustatud arengut ning võimendama keskuste rolli oma tagamaa arengus. Tähtis on suunata asustuse arengut nii, et asustus oleks kompaktne ja multifunktsionaalne ning et elu- ja töökohad, teenused ja vaba aja veetmise võimalused paiknevad piisavalt lähedikkude, et vältida ülemäärast sündliikuvuse vajadust.

- **Piirkondade omanäolisus ja nutikas spetsialiseerumine.** Oluline on, et ettevõtete, teadus- ja haridusasutuste ning avaliku võimu koostöö aitaks kaasa piirkondade nutikale spetsialiseerumisele ja piirkonnale omaste valdkondade teadmismahukale arendamisele. Nutikat spetsialiseerumist ja piirkondade omanäolisust tuleb poliitikakujunduses soodustada, sest need aitavad piirkonna arengut kiirendada.
- **Eelistada suurema mõjuga piirkondlikku arendustegevust.** Piirkondade arendustegevuse toetamisel tuleb lähtuda põhimõttest „teha vähemaga enam“ ning eelistada strateegiliselt kavandatud arendusprojekte. Oluline on eelistada ökonoomsemaid, uuenduslikke ja komplekssemaid ehk eri tegevusvaldkondi integreerivaid arendustegevusi, millel on suurem ja kestlikum mõju piirkonna arengule.
- **Teenuste hea ruumilise kättesaadavuse tagatus.** Riigi ja omavalitsusüksuste tegevused peavad aitama tagada piisava ja ühtlase kvaliteetsete teenuste kättesaadavuse ruumilises, majanduslikus ja eri sotsiaalsete gruppide ligipääsetavuse mõistes. Strateegia nimetab need olulised teenused, mis peavad olema tagatud vähemalt toimepiirkondade keskustes nii, et need oleksid kättesaadavad kogu toimepiirkonnale. Samuti nimetab strateegia muud olulisemad inimeste põ-

hivajadustega seotud teenused, mis peavad olema kättesaadavad ka mujal, elukohale lähemal.

- **Avaliku sektori töökohtade regionaalne hajutatus.** Avaliku sektori töökohtade paigutamisel tuleb arvestada senisest enam regionaalse hajutatuse olulisust ning põhimõtet, et piirkondades esindatud avaliku sektori asutused säilitaks ka struktuursete ümberkorralduste tegemisel osa piirkondlikke töökohti ja allfunktsioone.
- **Arvestada valdkonnapoliitikate regionaalset mõju.** Eri valdkonnapoliitikate osalusel peab kujunema ühtne tervik riigi regionaalarengu suunamiseks. Valdkonnapoliitikate regionaalse mõjuga arvestamine peab olema koordineeritud ning toetama regionaalarengu strateegia eesmäärke. Valdkonnapoliitikate kujundamisel ja nende seiramisel tuleb arvestada rohkem piirkondade spetsiifiliste arenguvajadustega ja võimalustega panustada poliitikavaldkonna arengusse.
- **Mitmetasandiline ja integreeritud valitsemine ja planeerimine.** Regionaalarengu suunamisel on piirkondliku arengu suunamisel ja juhtimisel vaja juurutada mitmetasandilise valitsemise praktikat. Sellest lähtuvalt tuleb riigi, regionaalse ja kohaliku arengu planeerimisel tagada vastastikune koostöö, et toetada vertikaalselt üksteise arengueesmäärke.

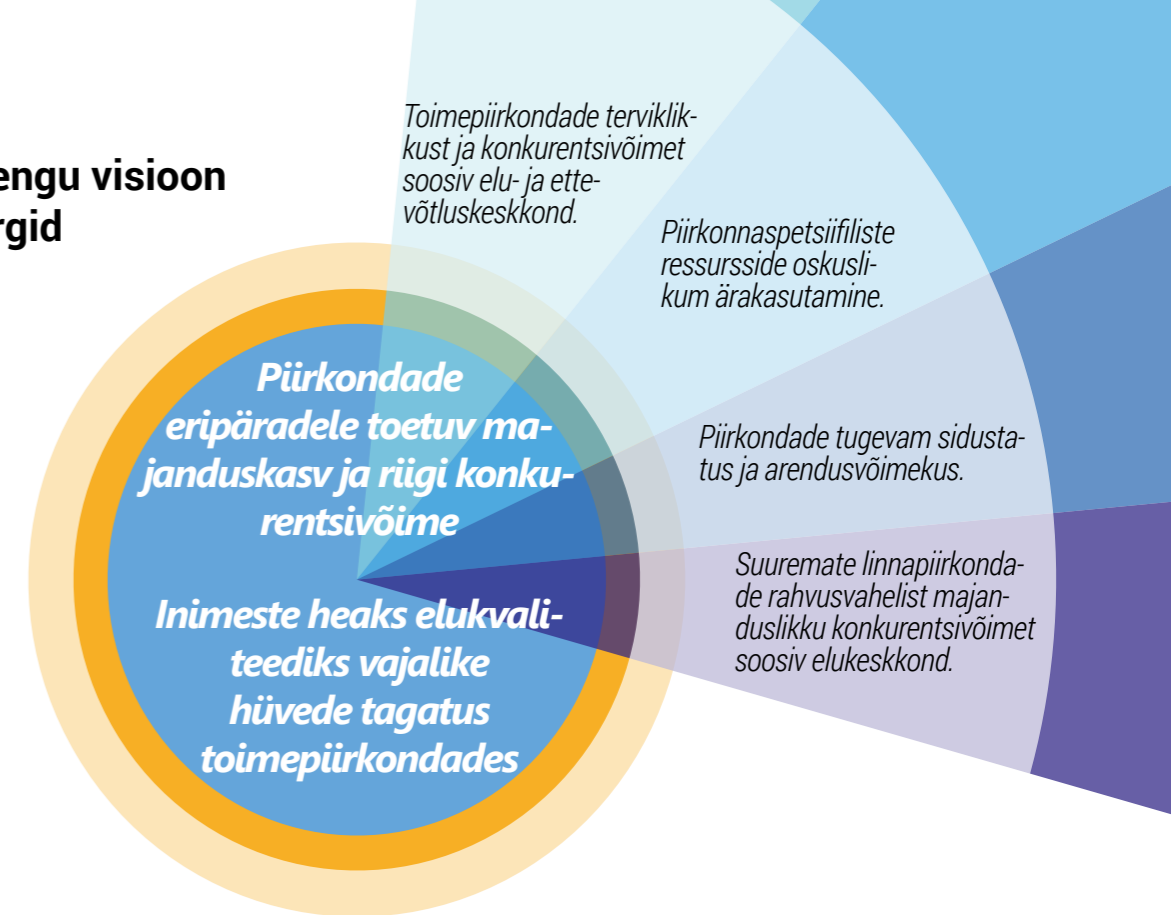
REGIONAALARENGU STRATEEGIA EESMÄRGID JA MEETMED

Eesti regionaalarengu visioon aastaks 2030 seab regionaalpoliitika kaugemaks
ideaaliks olukorra, kus:

*iga piirkond panustab oma eripäradele, tu-
gineb Eesti kui terviku konkurentsivõi-
me kasvule ning saab omakorda osa
sellega kaasnevatest hüvedest.
Samuti on inimestel igas toi-
mepiirkonnas kättesaadavad
head töökohad, kvaliteetsed
teenused ja mitmekülg-
seid tegevusi võimaldav
meeldiv elukeskkond.*

Regionaalarengu soovitud tulevi-
kuseisundi poole liikumiseks kes-
kendatakse järgnevatele strateeg-
ilistele eesmärkidele.

Joonis 5 Regionaalarengu visioon ja üldeesmärgid

EESMÄRK 1: Toimepiirkondade terviklikkust ja konkurentsivõimet soosiva elu- ja ettevõtluskeskkonna areng

See on strateegia üks prioriteet, mille skaugemaks taotluseks on tugevdada väljaspool kaht suuremat linnapiirkonda paiknevate toimepiirkondade ja nende keskuste võimet osutada tugevamat vastupanu Tallinna ja Tartu tõmbejõule ning suurendada nende panust riigi majandus-

kasvus. Selle keskmes on kõigi toimepiirkondade parem seesmine sidustus ning keskuste rolli tugevnemine oma tagamaa arengus. Eesmärk keskendub toimepiirkondade ettevõtluse edendamisele, hõives osalemise suurendamisele ning kogu toimepiirkonna vajadusi katvate teenuste arendamisele. Toimepiirkondade keskusest kaugemal paiknevate ja hõreasustusega äärealade puhul on peamine tagada elamisväärsed tingimused ja kohandada maaelu muutunud oludega.

Eesmärgi elluviimiseks nähakse ette viis eraldi meetet koos alategevustega:

- **Toimepiirkondades ettevõtluse ja majanduskasvu stimuleerimine** – selleks rakendatakse toetuskeeme ettevõtluskeskkonna arendamiseks madalama majandustegevuse lisandväärtuse ja tööhõivega piirkondades väljaspool Tallinna ja Tartu linnapiirkondi. Meede on suunatud eelkõige toimepiirkondade keskustele, kuid ka vajalikul hulgal töövõimaluste tagamisele toimepiirkonna väiksemates keskustes ja mujal tagamaal.
- **Toimepiirkondade inimressursi tõhusam kasutamine tööturul ja majandusarengus** – seda tehakse, et suurendada väljaspool suu-remaid linnapiirkondi elanikkonna osalemist tööturul ja panust majanduskasvu. Selleks toetatakse piirkondlikke võrgustikke sealset tööhõivet ja ettevõtlikkust edendavate algatuste kavandamisel ja elluviimisel. Samuti arendatakse regionaalse tööjõuvajaduse hindamise seiresüsteemi ning soodustatakse toimepiirkondadesisest tööjõu liikuvust ja kaugtöövõimaluste kasutamist.
- **Toimepiirkondade keskuste elukeskkonna ja toimepiirkonnaüleste teenuste arendamine** – seda tehakse, et suu-

rendada toimepiirkondade keskuste atraktiivsust ja võimekust oma tagamaa arenguvajaduste rahuldamisel. Selleks toetatakse toimepiirkondade keskuste avaliku linnaruumi ja -südamete ning toimepiirkonnaülevalt osutatavate teenuste ja maakonnakeskuste teenuskeskuste arendamist.

- **Toimepiirkondade sisemine sidustamine** – seda tehakse, et parandada kogu toimepiirkonnas ligipääsu töökohtadele ja teenustele. Selleks edendatakse toimepiirkondade ühistranspordi terviklikku korraldust, rajatakse regionaalseid ühistranspordikeskuseid ning toetatakse toimepiirkonnasisese liikumisvajaduse seisukohast oluliste ühistranspordijaamade ja kohaliku teedevõrgu investeringuid.

- **Toimepiirkonna keskustetagamaal teenuste ja elukeskkonna kohandamine hõreastutuse tingimustele** – maapiirkondades elamisväärse elukeskkonna ja igapäeva elu vajaduste rahuldamisega aidatakse pidurdada rahvastiku vähenemist ja vananemist. Selleks toetatakse toimepiirkonna hõreastutusega tagamaal teenuste uuenduslikku ja ökonoomset korraldust, majapidamiste kohandamist tänapäevastele baasvajadustele vastavaks ning kiire elektroonilise sidevõrgu väljaarendamist.

EESMÄRK 2: Suuremate linnapiirkondade rahvusvahelist majanduslikku konkurentsivõimet soosiv ja keskonnasõbralik elukeskkond

See eesmärk on suunatud sellele, et Eesti suuremad linnapiirkonnad³ kujuneksid elanikele, investoritele, välismaisele oskustööjõule ja külastajatele atraktiivsemaks elu- ja tegevuskeskkonnaks ning et need kasvasid rahvusvaheliselt tähtsateks teadmismahuka majanduse kasvukeskusteks.

lik ka muudele Eesti piirkondadele, ning et nende areng ei toimuks teiste piirkondade arengu arvelt. Eesmärgi keskmes on linnapiirkondade kompaktne, keskust tagamaaga sidustav ja energiasäästlik areng ning majanduslikku, sotsiaalset ja elukeskkonda arendavate tegevuste parem koostoime. Tulenevalt Ida-Virumaa linnapiirkondade arenguolukorra eripäradest on seal põhisuunaks linnasiseste vähe kasutatud alade füüsiline, sotsiaalne ja majanduslik taaselavdamine.

Eesmärgi saavutamiseks viiakse ellu järgmised meetmed koos alategevustega.

Eesmärk on suunata suuremate linnapiirkondade arengut viisil, et see oleks kasu-

³ Tallinn, Tartu, Pärnu, Narva, Jõhvi/Kohtla-Järve koos lähitagamaa omavalitsusüksustega

- **Säästva ja atraktiivse linnaruumi ja liikumiskeskonna arendamine** – selleks toetatakse linnapiirkonnas eri liikumisviise hõlmava säästva liikumiskesk-

konna ja avaliku linnaruumi sidustatud väljaarendamist ning vähe kasutatud linnasiseste alade füüsilist, majanduslikku ja sotsiaalset taaselavdamist. Samuti toetatakse miljööväärtuslikel aladel asuvate hoonete energiasäästu suurendamist.

- **Kaasava ja kogukonnaalgatusi toetava linnaarengu edendamine** – selleks toetatakse kogukonnaalgatuslikke tegevusi linna elukeskkonna arendamisel ja kogukonnateenuste osutamisel ning tugevdatakse linnakogukondade võimekust rääkida kaasa linnaarengu kavandamisel ja linnaplaneerimisel.
- **Välismaise oskustööjõu, investorite, teadlaste ja tudengite Eestisse tuleku ja siin kohanemise soodustamine** – selle meetme eesmärk on muuta Eesti suuremad linnapiirkonnad atraktiivsemaks Eesti arengu jaoks võtmetähtsusega isikutele väljastpoolt Eestit. Selleks edendatakse tugitegevusi, mis soodustavad nimetatud sihtgruppi kuuluvate inimeste siiatulekut ja siin kohanemist.
- **Lapsehoiuteenuste hea kättesaadavuse tagamine suuremates linnapiirkondades** – selleks toetatakse lapsehoiu- ja alushariduse infrastruktuuri loomist piirkondades, kus rahvastiku koondumise tõttu ei suudeta praegu nõudlust teenuse järele piisavalt rahuldada.

EESMÄRK 3: Piirkonnaspetsiifiliste ressursside oskuslikum ärakasutamine

Eesmärk on suunatud kõikide piirkondade arengueelduste ja ressursside oskuslikumale ärakasutamisele ja nende omanäolisuse tugevnemisele. Selleks on ühelt poolt vajalik eri piirkondade nutikas spetsialiseerumine piirkonnaspetsiifiliste eeldustega seotud ettevõtluse valdkondadele ja teenustele. Eesmärgi kitsam siht on eri piirkondade omanäolisuse selgem väljakujunemine ja laiem kinnistumine nii eestimaalaste reisi- ja tarbimiskäitumist mõjutavas teadvuses kui ka väljaspool Eestit.

Eesmärgi elluviimiseks nähakse ette kaks eraldi meetet koos alategevustega.

- **Piirkondade nutikas spetsialiseerumine kohalike teadus- ja haridusasutuste, ettevõtete ja avaliku sektori asutuste koostöös** – sellega ergutatakse kõigi toimepiirkondade kõrgema lisandväärtusega majandustegevust ja töökohtade teket suurema piirkondliku kasvupotentsiaaliga valdkondades (joonis 6). Selleks lepatakse piirkondlike arengudokumentide kaudu riigi ja maakondade vahel kokku piirkonnaspetsiifilistes kasvualdkondades ja nende arendamise tegevusplaanides. Piirkondlike kasvualdkondade ja nende arendamise tegevusplaanid peavad saama sisendiks ka riikliku

Joonis 6
Regioonide võimalik spetsialiseerumine
eelisarendatavatele kasvuvaldkondadele

tööjūkoolituse ja piirkondliku tööturu arendamise algatuste kavandamisele. Meetme elluviimisel on oluline osa piirkondlike kompetentsikeskuste arengu toetamisel, sidustades seda rohkem piirkonna ettevõtlusvõrgustike, tööjõu ning haridus- ja teadustegevuse arendamisega.

- **Piirkondade omanäolisust tugevdavate tegevusalade ja kohaturunduse toetamine** – selleks toetatakse kohalikke omanäolisi loodusressursse ja kultuuripärandit vääripärandit kohaliku (loome)ettevõtlust ja kogukondlike tegevusi ning piirkondade turundamist eesmärgiga suurendada kõigi piirkondade atraktiivsust elamiseks, töötamiseks ja külastamiseks. Lisaks toetatakse mitut maakonda hõlmavate regioonide ühiste turismiteenuste väljaarendamist. Meetme tegevuste kaudu aidatakse tugevdada piirkondade majandustegevuse ja kogukondlike algatuste rolli piirkonna omanäolisuse säilitamisel ja ärakasutamisel.

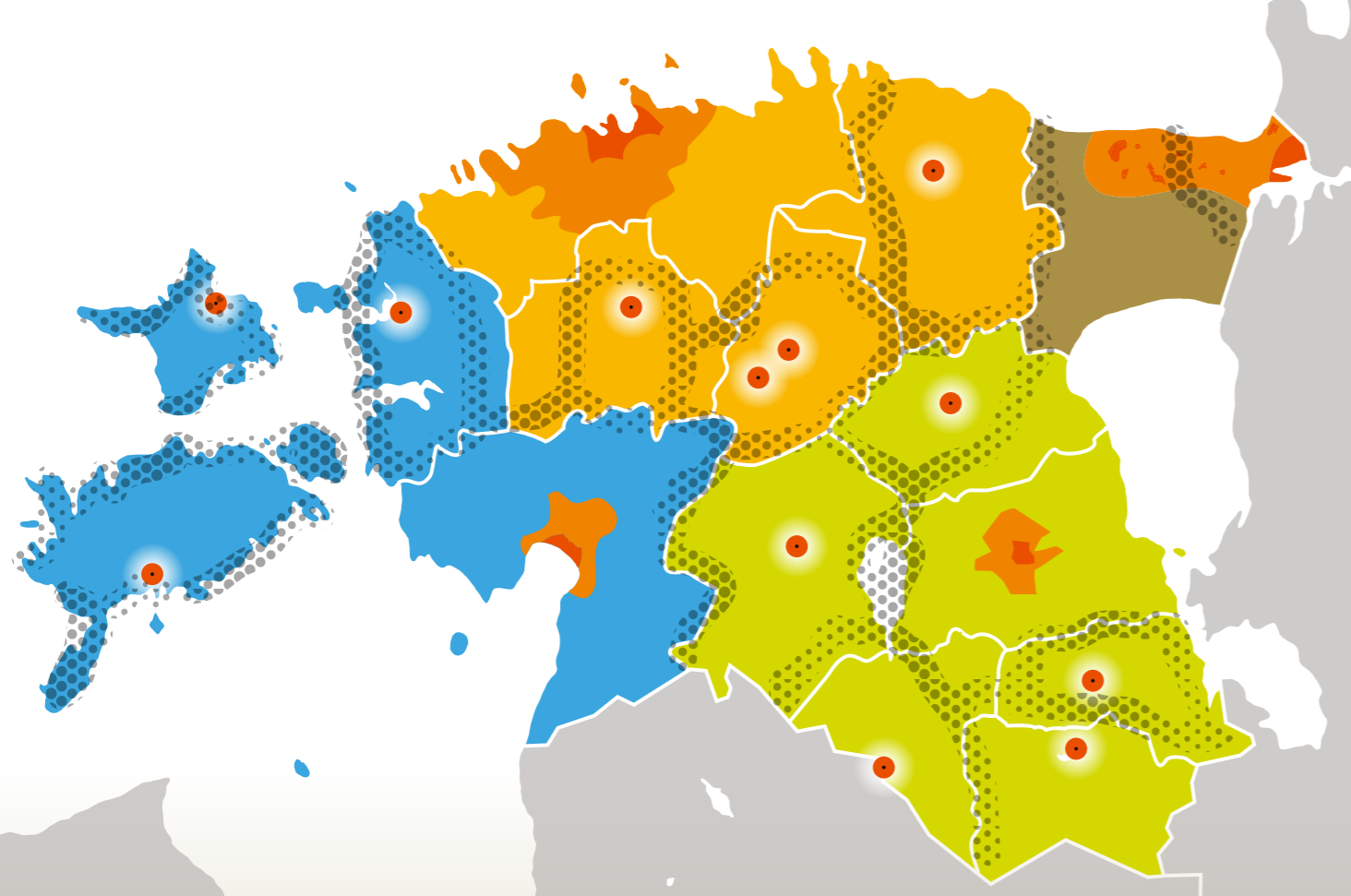

EESMÄRK 4: **Piirkondade tugevam sidustatus** **ja suurem arendusvõimekus**

Eesmärk on suunatud piirkondade paremale võimekusele kujundada ise oma arengut, aidates seeläbi piirkondade arendamisel juurutada lähimuse põhimõtet. Selle eesmärgi põhiosa on piirkondade arendusvõimekuse ja -koostöö ning ruumilise sidustatuse tugevdamine nii Eestis kui ülepiiri regioonidega. Sealjuures on vältimatu ka eri haldustasandite parem koostöö ning riigi kõigi valdkonnapoliitikate senisest tugevam ühispaigus regionaalarengu eesmärkide ning piirkondade arenguvajaduste ja -võimaluste täitmiseks.

Selle eesmärgi suunas liikumiseks nähakse ette neli eraldi meetet koos ala-tegevustega.

- **Kohaliku ja regionaalse arendusvõimekuse ning koostöö tugevdamine** – selleks viiakse maavalitsuste ja muude piirkondlike organisatsioonide arendus- ja planeerimisalase võimekuse tõstmiseks läbi koolitusi ja stažeerimist.

Joonis 7 Territoriaalsuse käsitus „Eesti regionaalarengu strateegias aastateks 2014–2020“

	Toimepiirkonna/ suurema linnapiirkonna keskus		Lõuna-Eesti arendusregioon
	Suurem linnapiirkond		Põhja-Eesti arendusregioon
	Toimepiirkonna keskus		Lääne-Eesti arendusregioon
	Toimepiirkondade tinglik üleminekuala		Ida-Viru arendusregioon

mist. Samuti tugevdatakse kodanikuühenduste ja kogukondade osalust piirkondlikus arendus- ja planeerimistegevuses ning arendatakse uusi IKT ja e-teenuste lahendusi omavalitsusüksuste ülesannete täitmiseks. Toimepiirkondadesisese arenduskoostöö tugevdamiseks toetatakse omavalitsusüksuste ühinemiste ettevalmistamist, arendatakse maakondlike arenduskeskuste tugivõrgustikku piirkondliku ettevõtlus- ja muu arendustegevuse koordineerijana ning tagatakse piirkondlike arengukavade selgem roll riigi valdkonnapoliitikate ja investeeringute suunamisel.

- **Toimepiirkondade omavahelise ja ülepiiri arenduskoostöö tõhustamine** – selleks edendatakse Eesti piirkondade arenguvajadustest lähtuvat piiriülest koostööd Euroopa Liidu territoriaalse koostöö programmide korraldamise ja rahvusvahelise koostöö organisatsioonides osalemise toetamise kaudu. Eesti piirkondade omavahelist arenduskoostööd tõhustatakse ennekõike maakondade ja linnade arendusjuhtide koostöövõrgustike tegevuse korraldamise kaudu.

- **Toimepiirkondade parem omavaheline ja ülepiiri sidustus** – selleks parandatakse Eesti toimepiirkondade ruumilist ühendatust nii riigi sees

kui muu Euroopaga. Selleks nähakse ette tegevusi piirkondadevaheliste ühistranspordiühenduste edendamiseks ning Ida-Virumaa paremaks ühiskondlikuks sidustamiseks muude Eesti piirkondadega, et vähendada Ida-Virumaa arengut pärssivat sotsiaal-ruumilist eraldatust ülejäänud Eestist.

- **Valdkonnapoliitikate kohapõhisuse ja kaas mõju tugevdamine regionaalarengus** – selleks kujundatakse kõigi valdkonnapoliitikate kaasabil tervikuna tõhusam regionaalpoliitika. Selleks osutab Siseministeerium erinevaid tugitegevusi, mis aitavad tugevdada valdkonnapoliitikate kohapõhisust ning koordineerida paremini nende regionaalaset mõju. Samuti töötatakse välja olulisemate avalike teenuste ruumilise kättesaadavuse tagamise põhimõtted ning nähakse ette ka riigiasutuste töökohtade paigutamine väljapoole pealinnaregiooni.

NB! Täpsem teave strateegia meetmete alategevuste kohta on strateegia rakendusplaanis: <https://www.siseministeerium.ee/regionaalarengu-strateegia/>.

ARENDEUSREGIOONID: STRATEEGIA MEETMETE REGIONAALNE SIHISTATUS

Regionaalarengu strateegia eesmärgid ja meetmed lähtuvad esmajoones funktsionaalsete toimepiirkondade ja nende seesmistest piirkonnatüüpide (suuremad linnapiirkonnad, muud toimepiirkondade keskused, keskuste tagamaa, keskustega nõrgemalt seotud toimepiirkondade äärealad) arenguvajaduste iseärasustest. Samas tingivad arenguvajaduste ja -eelduste erinevused erinevaid rõhuasetusi ka maakondade suuremate piirkondade arendamisel, selliseid piirkondasid käsitatakse regionaalarengu strateegias eraldi **arendusregioonidena**.

Arendusregioonide arenguvajadustest ja strateegia meetmete rõhuasetustest lähtutakse edaspidi:

- Euroopa Liidu struktuurifondidest ja riigieelarvest rahastatavate toetusmeetmete jagamisel;
- arendustegevuse prioriteetide seadmisel piirkondade endi poolt, sealhulgas arendusregiooni piirkondade omavahelises arenduskoostöös;
- piirkondlike arenguvajadustega arvestavate riigi valdkonnapoliitikate kujundamisel.

Selleks nimetatakse regionaalarengu strateegias tegevussuunad, mida tuleks ühes või teises piirkonnas sealse arenguolukorra ja väljakutsete iseärasuste tõttu teha ülejäänud Eestist mõnevõrra teisiti või millele sealses arendustegevuses enam tähelepanu pöörata.

LÄÄNE-EESTI

- Tugevdada Pärnu linnapiirkonna keskusfunktsioone ja mõju ülejäänud arendusregiooni arengus.
- Keskenduda piirkonnaspetsiifiliste kompetentsivaldkondade väljaarendamisele ja sellele toetuva kõrgema lisandväärtusega ettevõtluse elavdamisele taastusravi ja terviseedenduse (Haapsalu), turismikorralduse (Pärnu) ja väikelaevaehituse (Saaremaa) valdkonnas.

- Pühendada regiooni looduskeskkonna iseärasuste tõttu enam selle kestlikule majandamisele, rohe- ja biomajanduse potentsiaali

ärakasutamisele ning loomakasvatuse ja mahepõllumajanduse toodangu väärindamisele.

- Pöörata asendiga kaasneva arengupotentsiaali paremaks ärakasutamisele

seks suuremat tähelepanu merega seonduvate ressursside, kompetentside ja tegevusalade oskuslikumale ja sidustatud ärakasutamisele.

- Väärindada kalandust, kalandusega seotud logistikat ning mereressursse ja kala majandustegevuses.
- Toetada väikesaarte traditsioonilist kultuuri- ja looduspärandit (sealhulgas UNESCO kultuuripärandi nimistusse kuuluv Kihnu kultuuriruum) hoidvat ja väärindavat arendustegevuste toetamisele.
- Keskenduda regiooni puhkemajandussektori kestliku arenguvõime tagamiseks enam selle hooajalisuse vähendamisele ja uute turismiturgude hõivamisele.
- Keskenduda Lääne-Eesti nõrga ruumilise sidustatuse ja „merebarjääride“ tõttu regiooni eri piirkondade paremale omavahelisele ja ülepiiri sidustamisele Läänemere lähirikidega (sealhulgas Via Baltica arengukoridori ja piirkonna väikesadamate võrgustiku väljaarendamiseks).
- Pöörata strateegia meetmete elluviimisel erilist tähelepanu saarelisusest tulenevatele erivajadustele (ebasoodsamad ühendusvõimalused ning ligipääs saarevälistele turgudele ja töövõimalustele, tundlik looduskeskkond, põhivajadustega seotud teenuste kättesaadavus väikesaartel jmt).

PÕHJA-EESTI

- Kujundada pealinnapiirkonna rahvusvahelist majanduslikku konkurentsivõimet soosiv ja välismaisele oskustööjõule atraktiivne elu- ja tegevuskeskkond.
- Lahendada pealinnapiirkonna hajusa kasvu ja valglinnastumisega kaasnevad arenguprobleemid ja ennetada neid ning kujundada kompaktned linnaruumid ja mitmekesksed asustussüsteemid.
- Rahvastiku intensiivseima koondumise tõttu arendada lapsehoiuteenuseid pealinnapiirkonna lähitagamaal. Teenuste taristu arendamisel tuleb rahvastiku vanuselise koosseisu eripärade tõttu arvestada pikemas perspektiivis kõikuva nõudlusega erinevate avalike teenuste järele.

- Panustada asustussüsteemi tasakaalustatud arengu soodustamiseks regiooni muude, pealinnapiirkonna kaugemas mõjualas paiknevate keskuste ja toimepiirkondade tugevdamisele.

- Pealinnapiirkonnast väljaspool keskenduda piirkonnaspetsiifiliste ressursside ja teadmuse oskuslikumaks kasutuselevõtuks intelligentsete hoonete ja keskkonnatehnoloogiate arendamisele ning ehitusmaterjalide tootmisele.
- Keskenduda regiooni lõunapoolses osas sealset head mullaviljakust ja põllumajanduslikke traditsioone arvestades intensiivsemale põllumajandustootmisele (nt teravilja- ja piimasaadused) ja vastava toodangu väärindamisele.
- Keskenduda soodsa asendi eeliste tõttu Läänemere arenguvööndis regiooni ülepiiri sidustatuse ja koostöö tugevdamisele. Eriti tuleks keskenduda Tallinna-Helsingi ning Tallinna linnaregiooni ja Uusimaa regiooni arenduskoostööle, et kasutada tõhusamalt ära Soome olulisema kasvukeskuse lähedust (seda nii ühtse tööjõuareali ja ettevõtluskeskkonna kui muudes valdkondades, milles omatakse ühist arengupotentsiaali).
- Pöörata suuremat tähelepanu kogu Põhja-Eesti regiooni turundamisele ühtse turismisihtpiirkonnana, et kasutada Tallinna turismialast atraktiivsust paremini ära kogu Põhja-Eestis ning meelitada turiste ja külastajaid rohkem Tallinnast väljapoole.

IDA-VIRUMAA

- Keskenduda regiooni majanduskasvu hoogustamisele ettevõtlustaristu, ettevõtlikkuse, ettevõtluse mitmekesistamise, uute investeeringute tegemise soodustamise ja investorteeninduse tõhustamise kaudu.

- Võtta paremini kasutusele kohapealne tööjõud, sealhulgas tuua tööturule pikaajalised töötud ja korraldada ettevõtete arenguvajadustega sünkroniseeritud tööjõukoolitusi
- Kasutada oskuslikult Vene turu lähedust ja piirkonna venekeelset inimressursi kultuuri- ja ärisuhetes ning kohaturunduses Venemaa suunal.
- Arendada piirkondlikele eeldustele toetuvaid majanduse kasvuvaldkondasid energeetika, põlevkivitehnoloogiate ja keemiatööstuse valdkonnas.
- Keskenduda piirkonna turismipotentsiaali laiemale ärakasutamisele puhkemajanduse, kultuuriteenuste ja kohaturunduse kaudu.
- Võtta turismis ja muudes alternatiivsetes funktsioonides kasutusele kaevandamise ja tööstuse jääkressursid ja mahajäetud tööstushooned.
- Arendada säästvat ja atraktiivset linnaruumi, sealhulgas taaselavdada endiseid kaevandusasulaid ja muide vähearenenud linnaosasid ning sidustada venekeelset kogukonda kogu Eesti ühiskonnaelu ja tööturuga.
- Pöörata rohkem tähelepanu kogukondliku arendustegevuse ja koostöö edendamisele, sealhulgas kogukonna-teenuste laiema osutamise ja lõimumise soodustamisele ülejäänud Eestiga.

LÕUNA-EESTI

- Kasvatada piirkonna majandusstruktuuris ja tööhõives suure osatähtsusega traditsiooniliste ja tööjõumahukate tootmisharude lisandväärtust.
- Keskenduda piirkonnaspetsiifiliste kompetentsivaldkondade väljaarendamisele ja sellele toetuva kõrgema lisandväärtusega ettevõtluse elavdamisele energiatõhusa logistika (Valga), maastikuarhitektuuri ja aiandussaaduste sordiaretuse (Räpina) ning puidu- ja mööblitööstuse tehnoloogiate (Võru) valdkonnas.
- Edendada biomajandust ning kasutada paremini ära piirkonna looduslike eeldusi (sealhulgas bioenergeetika, öko- ja loodusturism, ökopõllumajandus, köögiviljakasvatuse, tervise- ja loodustooted).
- Keskenduda piirkonna omanäolisust tugevdavate tegevusalade arendamisele ja kohaturundusele ning Setomaa, Vana-Võromaa, Peipsiveere ja Mulgimaa eripärase kultuuripärandi paremale kasutuselevõtule töökohtade ja uue ettevõtluse loomisel.
- Keskenduda Kagu-Eesti paremale sidustamisele transpordiühenduste ja arenduskoostöö kaudu Tartu linnapiirkonnaga, et tugevdada Tartu linnapiirkonna mõju kogu regiooni arengus.

- Keskenduda regiooni paremale sidustamisele ja koostööle ülepiiri regioonidega (sealhulgas Valga-Valka piiriülese tõmbekeskuse ja ülepiiri arenduskoostöö tugevdamisele Põhja-Eesti ja Lääne-Eesti kirdeosas).)
- Keskenduda teenuste uuenduslikumale ja polüfunktsionaalsemale osutamisele, et säilitada ka Kagu-Eesti keskuste kaugemal tagamaal piisav teenuste kättesaadavus.
- Tõsta Tartu linnapiirkonna rahvusvahelist konkurentsivõimet teadmuspõhise majanduse kasvukeskusena eeskätt biomeditsiini, biotehnoloogia ja IKT valdkonnas. Selleks keskenduda atraktiivse elukeskkonna ja teenuste tagamisele, et soodustada välismaiste tippspetsialistide ja teadlaste siiatulekut.
- Rahvastiku intensiivsema koondumise tõttu arendada lapsehoiu-teenuseid Tartu linnapiirkonna lähitaludes.

Eesti regionaalarengu strateegia 2014–2020 täisversioon ja rakendusplaan on kättesaadav Internetis aadressil https://www.siseministeerium.ee/public/Eesti_regionaalarengu_strateegia_2014-2020.pdf.

